

УВЕЋАНА ЗАРАДА

(члан 108. сада важећег Закона о раду, члан 82. раније важећег Закона о раду)

1. Полицајци и овлашћена службена лица за време важења Закона о унутрашњим пословима до ступања на снагу Правилника о платама од 26.6.2006. године имају право на увећану плату због тзв. "нередовности" (државни и верски празник, рад ноћу, сменски рад и прековремени рад) у складу са чланом 5. Закона о платама у државним органима и јавним службама, Општег колективног уговора и члана 108. сада важећег Закона о раду.

2. Лица из става 1. у периоду од 26.6.2006. године до примене измењеног Закона о полицији (2011) немају право на увећање плате по основу нередовности ако је њихова плата увећана од 30 до 50% у односу на друге државне службенике.

3. Утврђење процента повећања основне плате врши се по правилу упоређењем са полицијским службеником истог степена школске спреме који нема статус овлашћеног службеног лица.

4. Због уједначавања судске праксе, без обзира на предлог апелационог суда о недозвољености ревизије, посебна ревизија се има сматрати дозвољеном.

Образложење:

У споровима полицајаца и овлашћених лица против државе ради исплате увећане зараде за рад у дане верских и државних празника, ноћни рад и прековремени рад (тзв. "нередовност") за период 2003 – 2010. године судска пракса је била јединствена: тужбени захтеви су неосновани.

Врховни касациони суд и Управни суд (а раније Врховни суд Србије у општој материји и Управно одељење) су у својим одлукама изразили идентичан став који се анализом више судских одлука сажето може изразити на следећи начин¹: тужбени захтеви су неосновани зато што правило из члана 47. Закона о унутрашњим пословима² искључује примену правила о увећаној заради (чл. 4. и 5.

¹ Рев2 808/10 од 9.9.2010. године којом је потврђена пресуда Окружног суда у Београду Гж1 247/09 од 8.6.2009. године). Врховни касациони суд је остао доследан у свом ставу да *lex specialis derogat lege generali* и у одлуци Рев2 681/11 од 7.3.2012. године којом је преиначена пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 515/11 од 07.03.2011. године. Та одлука је разматрана и на одељењу грађанском 21.5.2012. године и може се сматрати ставом Грађанског одељења.

² Члан 47. став 1. Закона о унутрашњим пословима гласи: због посебних услова рада, тежине и сложености задатака и послова, овлашћеним службеним лицима и радницима на одређеним дужностима обезбеђује се за најмање 30% увећана средства за плате у односу на средства која се обезбеђују за остале раднике Министарства унутрашњих послова и раднике других министарстава. Накнада радника из става 1. овог члана који се упућују на вршење службене дужности у складу са

Закона о платама у државним органим и јавним службама)³ на основу, не само теоретског става да *lex specialis derogat legi generali*, него и на основу правила из члана 2. Закона о раду (оба закона) који то правило конкретизује; ако је у стварности тужиоцима увећана плата решењем послодавца (министра) најмање 30% у односу на остале државне службенике тужиоци немају право на увећање плате по основу тзв. нередовности и то за цео период; без посебне нормативне анализе закона која је разрађена и у подзаконским актима јасно је да полицајац због специфичних особина службе мора радити прековремено, ноћу и у дане државних и верских празника, да су му телесни интегритет и живот угрожени и да је то скупа садржина синтагме "природа посла, посебни услови и тежина посла" што их раздваја и чини специфичним у односу на друге државне службенике и представља *ratio legis* увећања плате; за време важења Закона о унутрашњим пословима разлог за одбијање захтева заснован је на тумачењу члана 47, а од 2006. године (Закон о полицији и Правилник) правило садржано у члану 147. став 3. по коме се примена правила о увећаној заради искључује.

Уставни суд је почев од 2009. године (одлуке објављене касније) заузео у тумачењу релевантних правила супротан став⁴.

Раздвајајући период примене (2003-2006. и 2007-2011), УС сматра да правило из члана 47. Закона о унутрашњим пословима не дерогира примену правила о увећаној заради, јер га закон изричито не искључује, па повећање основне плате од 30% не представља накнаду за "нередовност"; како додатак на плату (увећана зарада) не представља део плате, то повећање извршено због посебних услова рада, одговорности и тежине посла не значи дерогирање члана 5. Закона о платама у државним органим и јавним службама и непримењивање правила из члана 28. Општег колективног уговора у вези члана 82. раније важећег Закона о раду и члана 108. сада важећег Закона о раду у вези тзв. нередовности, на које посебан закон упућује; правила из чл. 146. и 147. Закона о полицији⁵ дају само

одредбама овог закона могу се увећати до 50% у односу на накнаде осталих радника Министарства унутрашњих послова и раднике других министарстава.

³ Члан 5. Допатак на плату припада за:1) време проведено у радном односу (минули рад);2) дежурство и друге случајеве рада дужег од пуног радног времена одређене прописима (прековремени рад); 3) рад на дан државног и верског празника;4) дневну накнаду за повећане трошкове рада и боравка на терену (теренски додатак); 5) рад ноћу (између 22,00 и 6,00 часова наредног дана), ако такав рад није вреднован при утврђивању коефицијента. Допатак на плату из става 1. овог члана обрачунава се и исплаћује у висини утврђеној Општим колективним уговором.

⁴ Уж 1530/2008 од 21.1.2010. године, Уж 429/2009 од 13.10.2011. године, Уж 4045/2012 од 20.6.2013. године и др.

⁵ Члан 146. Полицијски службеници и други запослени у Министарству имају право на плату која се састоји од основице коју утврђује Влада и основног и додатног коефицијента у односу на звање, посебне услове рада, опасност, одговорност и сложеност посла. Плата из става 1. овог члана увећава се за 0,4 одсто за сваку навршену годину радног стажа. Висину коефицијената из става 1. овог члана утврђује министар актом о платама запослених у Министарству, који доноси уз сагласност Владе.

Члан 147 Због посебних услова рада, опасности за живот и здравље, одговорности, тежине и природе послова, рада на дан празника који је нерадни дан, ноћног рада, рада у сменама, прековременог рада, дежурстава, приправности и других видова нередовности у раду, запосленима

могућност, а не и обавезу послодавца да увећа зараду од 30 до 50%; ако је таквог повећања било искључена је примена правила о увећању плате. Због тога би у првом периоду полицајац имао право на увећану зараду (до ступања на снагу Правилника о платама после доношења Закона о полицији на основу прелазне одредбе из члана 197. закона), док је у другом периоду то право условљено утврђивањем да ли је основна плата повећана или не.

Основ за поништење судских одлука (а у неким ситуацијама само налагање понављања судског поступка), представља начело забране дискриминације из члана 21. Устава; права на непристрасан и независан суд који правично у разумном року треба да одлучи о правима и обавезама (члан 32. став 1); права на правичну накнаду за рад (члан 60. став 4).

Имајући у виду да су одлуке Уставног суда (ставови) у поступку поводом заштите људских и мањинских права обавезни за све државне органе (па и судове) – члан 171. Устава и да је Уставни суд прогласио неуставним део закона који је ограничавао његова овлашћења у вези поништаја судских одлука (члан 89. Закона о Уставном суду), ради уједначавања судске праксе ранију праксу треба напустити и став Уставног суда усвојити: полицајцима и овлашћеним службеним лицима припада право на увећану зараду у првом периоду без обзира да ли су добили увећање од 30%, а у другом периоду имају право ако нису добили увећање основне плате (фактичко питање које се утврђује у сваком конкретном случају).

С обзиром на садржину члана 147. Закона о полицији ("други државни службеници"), упоредни радник не може бити возач, дактилограф, достављач (намештеници) већ по правилу полицајци који немају статус овлашћеног службеног лица а имају исту школску спрему. У случају да је свим полицајцима признат статус овлашћеног службеног лица упоређивање се врши са другим државним службеником истог степена стручне спреме. Ако се проценат увећања плате може утврдити на основу решења министра (анализа коефицијената) вештачење по правилну није нужно.

После објављивања одлука Уставног суда судска пракса није јединствена. У циљу уједначавања судске праксе у свим предметима у којима се судило друкчије од изложеног става посебна ревизија се сматра дозвољеном без обзира на предлог апелационог суда (члан 404. ЗПП).

(Правни став усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда дана 23.09.2014. године)

у Министарству могу се утврдити коефицијенти за обрачун плате који су од 30 до 50 одсто номинално већи од коефицијената за друге државне службенике, а у висини масе средстава потребних за исплату додатних коефицијената из члана 146. став 1. овог закона. Уз сагласност Владе, за поједине категорије запослених могу се утврдити коефицијенти који су у смислу става 1. овог члана већи и за више од 50 одсто. На права и обавезе проистекле из напред наведених посебних услова рада не примењују се одредбе општих радно-правних прописа о увећаној заради.